

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра соціології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана історичного факультету
проф. Сіромський Р.Б.
30 серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА ТА СТРАТИФІКАЦІЯ

Освітній рівень: **Бакалавр**

Галузь знань: **05 Соціальні та поведінкові науки**

Спеціальність: **054 Соціологія**

Освітня програма: **Бізнес-соціологія**

Факультет: **Історичний**

2023-2024 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціальна структура та стратифікація»
для студентів четвертого курсу бакалаврської програми за спеціальністю 054
Соціологія.

Розробник: Коваліско Н.В., професор кафедри соціології, доктор соціологічних
наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол від 28 серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри соціології

проф. Пачковський Ю.Ф.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3.	Галузь знань 05 – соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
Модулів – 2.	Спеціальність: 054 - Соціологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2.		4-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – контрольна робота (назва)		Семестр:	
Загальна кількість годин – 90 год.		8-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год., самостійної роботи студента – 2,0 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	<i>Лекції</i>	
		20	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		20	
		<i>Лабораторні</i>	
		–	–
		<i>Самостійна робота</i>	
		50	
<i>Індивідуальні завдання</i>			
		Вид контролю: Іспит	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%): для денної форми навчання – 0,8

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Соціальна структура та стратифікація» є нормативною навчальною дисципліною, розробленою для освітньо-професійної програми бакалаврського рівня «Бізнес-соціологія» зі спеціальності 054 «Соціологія», яка викладається у 8 семестрі в обсязі 3 кредитів за Європейською Кредитною Трансферною Системою (ECTS). Навчальний курс розрахований на 90 годин, де у структурі годин виокремлено такі складові: лекції – 20 год., практичні заняття – 20 год., самостійна робота – 50 год.

Мета курсу. Однією з центральних проблем сучасної соціології - є вивчення соціальної стратифікації і соціальної нерівності. Соціальне становище, яке займають люди всередині суспільства та їх доступ до матеріальних ресурсів впливають на всі аспекти їх життя - від освіти, місця праці і здоров'я до поведінки, переконань і цінностей. Під соціальною стратифікацією розуміється метод, за допомогою якого соціальні групи надбудовуються одна над одною за рівнем їх багатства, престижу або влади. Внаслідок особливостей історичного розвитку і специфіки сучасної ситуації в Україні складається особливий стан стратифікаційних процесів. Тому соціологічне вивчення суспільства вимагає пояснення природи, характеру і механізмів соціально-стратифікаційних процесів, що відбуваються в Україні на сучасному етапі.

Основні завдання дисципліни

- вивчення теоретико-методологічних основ соціальної стратифікації та нерівності в структурі соціологічного знання;
- здійснити аналіз класичних та сучасних теорій соціальної стратифікації та нерівності.
- з'ясувати специфіку стратифікаційних процесів в сучасному світі та в українському суспільстві.

Дисципліна “Соціальна структура та стратифікація” спирається на знання базових понять і концепцій теорії соціології. Повинен бути прослуханий нормативний курс з предмету “Загальна соціологічна теорія”, “Історія соціології”, “Методологія та методи соціологічних досліджень”. Це дасть змогу більш поглиблено вивчити основні методологічні підходи до вирішення питань про сутність та перспективи розвитку соціальної стратифікації та нерівності, основні напрямки структурних змін у сучасному українському суспільстві.

У результаті успішного проходження курсу студент(ка) набуде загальні та спеціальні (фахові, предметні) компетентності, що сприятимуть формуванню відповідних результатів навчання:

Загальні компетентності:

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому

СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації

Результати навчання:

РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.

РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

РН08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

3. Програма навчальної дисципліни “Соціальна структура та стратифікація”

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні та методологічні основи соціальної стратифікації

Тема 1. Соціальна стратифікація: суть, основні категорії та системні характеристики

Соціальна структура суспільства: моделі, структурні елементи та правила вивчення. Соціальні групи. Соціальні страти. Соціальні верстви. Соціальний статус в соціології в п'яти контекстах. Статусний набір. Середній клас та його функції у суспільстві. “Андерклас”. Найбільш значимі причини соціальної диференціації. Соціальна нерівність та її дві основні риси. Соціальна стратифікація та її три рівні вивчення. Типи соціальної стратифікації. Комплекс методів при вивченні процесів соціальної стратифікації. Системні характеристики (властивості) соціальної стратифікації.

Тема 2. Соціальний статус у сучасній теорії стратифікації

Поняття соціального статусу в соціології. Соціальний статус в працях М.Вебера, П. Сорокіна, Дж.Міда, Д.Морено, Р.Лінтона, Т.Парсонса, П.Бергера та Б.Бергера, К.Девіса і У.Мура, В. Ільїна тощо. Соціально-економічний напрям вивчення статусу. Соціометричний аспект соціального статусу. Рольовий аспект статусу. Соціальний статус як соціальна дистанція (дистанційний аспект статусу). Нормативний (оціночний) аспект статусу. Етнокультурний аспект соціального статусу. Динамічний аспект соціального статусу. Статусний набір (портрет) індивіда. Соціально-демографічні статуси. Економічний статус. Політичний статус. Професійний статус. Головний і особистий статус. Приписуваний і досягнутий статуси. Статусна несумісність. Динаміка статусного портрету людини.

Тема 3. Історичні передумови аналізу процесів соціальної стратифікації

Різні методологічні підходи до вирішення питань про суть, витоки та перспективи розвитку соціальної стратифікації.

Конфліктний підхід та його представники. Основні позиції конфліктного підходу Карла Маркса. Розвиток конфліктного підходу М. Вебером та його типологія класів.

Функціональний підхід. Теорія соціальної дії Т.Парсонса. Концепція К.Девіса й У.Мура.

Еволюційний підхід Г. Спенсера, Л. Гумпловича, В. Зомбарта, Р. Вормса та інш.

Концепція соціальної стратифікації П. Сорокіна. Закономірності політичної стратифікації.

Професійна стратифікація та її різновиди.

Теоретичні положення стратифікації та класової структури суспільства Е. Гідденса

Тема 4. Соціальна мобільність як складова соціально-стратифікаційних змін у суспільстві

Основні напрямки досліджень соціальної мобільності в трансформаційному суспільстві. Інтерпретація поняття “мобільність” у західній соціологічній думці. Напрямки досліджень соціальної мобільності та вивчення особливостей структурної перспективи в сучасній соціології. Професійна мобільність та вивчення професійного самовизначення з позицій соціально-трудова переміщень. Зайнятість населення та соціальна мобільність.

Емпіричні дослідження мобільності П.Блау і О.Данкена. Міжнародна шкала престижу професій в громадській думці Д. Треймана. Концепція соціальних переміщень М.Руткевича і Ф.Філіпова.

Специфіка та відмінності економічного, психологічного та соціологічного підходу до вивчення процесів мобільності. Структурна й обмінна (циркулююча) мобільність.

Тема 5. Соціальні механізми та чинники відтворення соціальної стратифікації

Зміни соціальної структури як відтворення суспільства. Процес соціального відтворення. Механізми відтворення соціальної ієрархії. Чинники соціального відтворення. Чинники впливу макро-, мезо- та мікросередовища. Типологія відтворення: деструктивне, просте (статичне) і інтенсивне. Механізми та джерела відтворення соціальної структури. Специфіка відтворення соціальної структури України: очікування і реальність.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Прикладні аспекти досліджень соціальної стратифікації

Тема 6. Оцінка стану та перспективи дослідження процесів соціального структурування українського суспільства

Структурний і діяльнісний потенціал соціальної трансформації в працях українських соціологів. Методологічне обґрунтування зовнішніх і внутрішніх чинників структурних перетворень в українському суспільстві. Трансформація соціального простору як системна зміна економічної, політичної, культурної сфери суспільства, а також нормативно-правової бази.

Соціокультурний аспект трансформації українського суспільства. Посилення індивідуалізації особистих життєвих практик та соціальна ідентичність індивіда.

Стратифікаційний аспект трансформації суспільства. Масова маргіналізація, зміна системи стратифікації, формування нового профілю соціальної структури з появою нових маркерів тощо. Пошук адекватних теоретико-методологічних підходів до фіксації соціальних страт в соціальній ієрархії українського суспільства.

Інституційний аспект трансформації - поява нових соціальних інститутів; існування інституційної подвійності, соціальної аномії, процеси конвергенції і дивергенції суспільного розвитку; структуризації суспільства на основі конвенційних норм, корпоративізму.

Масштаби, тенденції і особливості протікання структурних перетворень в українському суспільстві.

Тема 7. Освіта як критерій соціальної диференціації в українському суспільстві

Освіта як чинник соціальної стратифікації. Роль освіти в процесах структуризації соціального простору. Соціальна селекція в системі освіти, можливості трансмісії високого статусу і висхідної соціальної мобільності. Соціально-класові засади освітньої нерівності, основні напрямки, механізми освітньої, міжпрофесійної мобільності та постійне відтворення освітньої нерівності в дослідженнях вітчизняних дослідників. Освіта як особливий чинник висхідної мобільності та його знецінення в українському суспільстві.

Тема 8. Соціальні технології та підходи у вивченні соціальної стратифікації суспільства

Соціальна технологія як цілісна система з структурною і функціональною складовою. Надійність соціальних технологій та його складові. Співвідношення технології по осях "жорсткість" - "м'якість".

Прагматична позиція - застосування до окремо взятого дослідження двох підходів – кількісного і якісного. Кількісні і якісні методологічні підходи до вивчення процесів соціальної стратифікації.

Співвідношення та можливості поєднання кількісних й якісних методів у соціальних дослідженнях. Чотири позиції щодо співвідношення кількісного і якісного підходів. Радикальна позиція (З. Бауман, Ж. Габриум, Дж. Холсейн та ін.). Екзистенціалістська позиція. Прагматична (Д. Сільверман, К. Панч, К. Ріссман, О. Маслова, Ю. Толстова і ін.). Четверта позиція – вузько емпірична.

Тема 9. Специфіка виділення соціально-стратифікаційних утворень на регіональному рівні

Шляхи процесу формування нової соціальної структури та її складу. Специфіка побудови стратифікаційних моделей на основі багатовимірного ієрархічного підходу. Співставлення об'єктивних критеріїв стратифікації за суб'єктивними показниками. Самоідентифікація за рівнем добробуту. Самоідентифікація населення на уявній соціальній ієрархії - "соціальних сходах" суспільства. Залежність самоідентифікації респондентів на суспільній ієрархії від рівня доходу. Стратифікація за рівнем престижу і поваги у суспільстві. Специфіка та методика виділення основних стратифікаційних груп населення міста в сучасних умовах з використанням кластерного аналізу. Статусні профілі та соціальний портрет виділених соціальних страт міста. Специфіка та можливості використання якісних методів при вивченні стратифікаційних процесів на регіональному рівні.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л.	п./с.	лаб.	інд.	ср.
1	2	3	4	5	6	7
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Соціологія економіки						
Тема 1. Соціальна стратифікація: суть, основні категорії та системні характеристики	5	2		–	–	3
Тема 2. Теорія соціальної стратифікації та її критерії. Стратифікаційні системи та їхні історичні типи	5		2	–	–	3
Тема 3. Соціальний статус у сучасній теорії стратифікації	5	2		–	–	3
Тема 4. Історичні передумови аналізу процесів соціальної стратифікації. Класичні теорії стратифікації	5		2	–	–	3
Тема 5. Сучасні напрямки стратифікаційних досліджень Середній клас в контексті різних теорій та підходів стратифікації	7	2	2	–	–	3
Тема 6. Соціальна мобільність як складова соціально-стратифікаційних змін у суспільстві	5	2				3
Тема 7. Соціологічний аналіз сучасних типів мобільної поведінки	5		2			3
Тема 8. Соціальні механізми та чинники відтворення соціальної стратифікації	7	2	2			4
Загалом за модуль 1	44	10	10			25
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Прикладні аспекти досліджень соціальної стратифікації						
Тема 9. Оцінка стану та перспективи дослідження процесів соціального структурування українського суспільства	5	2		–	–	3
Тема 10. Специфіка ідентифікаційних практик та життєві цикли в трансформаційному суспільстві	5		2	–	–	3
Тема 11. Освіта як критерій соціальної диференціації в українському суспільстві	7	2	2	–	–	3
Тема 12. Маргінальність та бідність у контексті соціоструктурних змін в українському суспільстві	6		2	–	–	4
Тема 13. Соціальні технології та підходи у вивченні соціальної стратифікації суспільства	6	2		–	–	4
Тема 14. Специфіка виділення соціально-стратифікаційних утворень на регіональному рівні	7	2	2			4
Тема 15. Соціальна політика в регулюванні процесів стратифікації в українському суспільстві	8	2	2			4
Загалом за модуль 2	46	10	16			25
Разом	90	20	20	–	–	50

5. Теми семінарських занять

<i>№</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні та методологічні основи соціальної стратифікації		
1.	Соціальна стратифікація: суть, основні категорії та системні характеристики	–
2.	Теорія соціальної стратифікації та її критерії. Стратифікаційні системи та їхні історичні типи	2
3.	Історичні передумови аналізу процесів соціальної стратифікації. Класичні теорії та сучасні напрямки стратифікаційних досліджень.	2
4.	Сучасні напрямки стратифікаційних досліджень. Середній клас в контексті різних теорій та підходів стратифікації	2
5.	Соціальна мобільність як складова соціально-стратифікаційних змін у суспільстві.	
6.	Соціологічний аналіз сучасних типів мобільної поведінки	2
7.	Соціальні механізми та чинники відтворення соціальної стратифікації	2
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти досліджень соціальної стратифікації		
9.	Оцінка стану та перспективи дослідження процесів соціального структурування українського суспільства.	2
10.	Специфіка ідентифікаційних практик та життєвих стратегій в трансформаційному суспільстві. Освіта як критерій соціальної диференціації в українському суспільстві.	2
11.	Маргінальність та бідність у контексті соціоструктурних змін в українському суспільстві	2
12.	Соціальні технології та підходи у вивченні соціальної стратифікації суспільства.	2
13.	Специфіка виділення соціально–стратифікаційних утворень на регіональному рівні	2
	Всього	20

6. Теми практичних занять

<i>№ з/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>
1		
2		
...		

7. Теми лабораторних занять

<i>№ з/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>
1		
2		
...		

8. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні та методологічні основи соціальної стратифікації		
1.	Соціальна стратифікація: суть, основні категорії та системні характеристики	3
2.	Теорія соціальної стратифікації та її критерії	3
3.	Стратифікаційні системи та їхні історичні типи	3
4.	Соціальний статус у сучасній теорії стратифікації	3
5.	Історичні передумови аналізу процесів соціальної стратифікації. Класичні теорії стратифікації	3
6.	Сучасні напрямки стратифікаційних досліджень	3
7.	Середній клас в контексті різних теорій та підходів стратифікації	3
8.	Соціальна мобільність як складова соціально-стратифікаційних змін у суспільстві	3
9.	Соціологічний аналіз сучасних типів мобільної поведінки	3
10.	Соціальні механізми та чинники відтворення соціальної стратифікації	4
	Усього годин	25
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Прикладні аспекти досліджень соціальної стратифікації		
11.	Оцінка стану та перспективи дослідження процесів соціального структурування українського суспільства	3
12.	Специфіка ідентифікаційних практик та життєвих стратегій в трансформаційному суспільстві	3
13.	Освіта як критерій соціальної диференціації в українському суспільстві	3
14.	Маргінальність та бідність у контексті соціоструктурних змін в українському суспільстві	4
15.	Соціальні технології та підходи у вивченні соціальної стратифікації суспільства	4
16.	Специфіка виділення соціально-стратифікаційних утворень на регіональному рівні	4
17.	Соціальна політика в регулюванні процесів стратифікації в українському суспільстві	4
	Разом	25
	Усього	50

9. Індивідуальні завдання

До індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ) для студентів 4 к. відноситься насамперед підготовка кожним студентом усної презентації чи письмового есею на обрану тему та його представлення на семінарських заняттях. Перелік тем надається викладачем на перших заняттях; староста академгрупи формує таблицю із зазначенням обраної теми та графіку проведення усних презентацій / надання викладачеві письмових есеїв.

Перелік питань на модульні контролі та іспит «Соціальна структура та стратифікація»

1. Соціальна структура суспільства: моделі, структурні елементи та правила вивчення.
2. Соціальні групи. Соціальні страти. Соціальні верстви.
3. Соціальна нерівність та її основні риси.

4. Соціальна стратифікація та її рівні вивчення.
5. Типи соціальної стратифікації.
6. Системні характеристики (властивості) соціальної стратифікації.
7. Поняття соціального статусу в соціології.
8. Соціальний статус в працях західних та вітчизняних соціологів.
9. Соціально-економічний напрям вивчення статусу.
10. Соціометричний аспект соціального статусу.
11. Рольовий аспект статусу.
12. Соціальний статус як соціальна дистанція (дистанційний аспект статусу).
13. Нормативний (оціночний) аспект статусу.
14. Етнокультурний аспект соціального статусу.
15. Динамічний аспект соціального статусу.
16. Статусний набір (портрет) індивіда.
17. Соціально-демографічні статуси.
18. Економічний статус. Політичний статус. Професійний статус.
19. Головний і особистий статус. Приписуваний і досягнутий статуси.
20. Статусна несумісність. Динаміка статусного портрету людини.
21. Суть, витоки та перспективи розвитку соціальної стратифікації.
22. Конфліктний підхід та його представники.
23. Основні позиції конфліктного підходу К. Маркса.
24. Розвиток конфліктного підходу М. Вебером та його типологія класів.
25. Функціональний підхід. Теорія соціальної дії Т. Парсонса.
26. Концепція К. Девіса й У. Мура.
27. Еволюційний підхід Г. Спенсера, Л. Гумпловича, В. Зомбарта, Р. Вормса та інш.
28. Концепція соціальної стратифікації П. Сорокіна. Закономірності політичної стратифікації. Професійна стратифікація та її різновиди.
29. Теоретичні положення стратифікації та класової структури суспільства Е. Гідденса.
30. Основні напрямки досліджень соціальної мобільності в трансформаційному суспільстві.
31. Інтерпретація поняття “мобільність” у західній соціологічній думці.
32. Емпіричні дослідження мобільності П. Блау і О. Данкена.
33. Міжнародна шкала престижу професій в громадській думці Д. Треймана.
34. Концепція соціальних переміщень М. Руткевича і Ф. Філіпова.
35. Специфіка та відмінності економічного, психологічного та соціологічного підходу до вивчення процесів мобільності.
36. Структурна й обмінна (циркулююча) мобільність.
37. Процес соціального відтворення. Механізми відтворення соціальної ієрархії.
38. Чинники соціального відтворення. Чинники впливу макро-, мезо- та мікросередовища.
39. Типологія відтворення: деструктивне, просте (статичне) і інтенсивне.
40. Механізми та джерела відтворення соціальної структури.
41. Специфіка відтворення соціальної структури України: очікування і реальність.
42. Структурний і діяльнісний потенціал соціальної трансформації в працях українських соціологів.
43. Методологічне обґрунтування зовнішніх і внутрішніх чинників структурних перетворень в українському суспільстві.
44. Трансформація соціального простору як системна зміна економічної, політичної, культурної сфери та нормативно-правової бази суспільства.
45. Соціокультурний аспект трансформації українського суспільства.
46. Стратифікаційний аспект трансформації суспільства.
47. Інституційний аспект трансформації: інституційна подвійність, соціальна аномія, процеси конвергенції і дивергенції суспільного розвитку; структуризації суспільства на основі конвенційних норм, корпоративізму.
48. Масштаби, тенденції і особливості протікання структурних перетворень в українському суспільстві.

49. Освіта як чинник соціальної стратифікації. Роль освіти в процесах структуризації соціального простору суспільства.
50. Соціальна селекція в системі освіти, можливості трансмісії високого статусу і висхідної соціальної мобільності.
51. Основні напрямки, механізми освітньої, міжпрофесійної мобільності в дослідженнях вітчизняних дослідників.
52. Освіта як особливий чинник висхідної мобільності та його знецінення в українському суспільстві.
53. Соціальна технологія як цілісна система з структурною і функціональною складовою.
54. Надійність соціальних технологій та його складові.
55. Кількісні і якісні методологічні підходи до вивчення процесів соціальної стратифікації.
56. Співвідношення та можливості поєднання кількісних й якісних методів у дослідженнях стратифікаційних процесів.
57. Чотири позиції щодо співвідношення кількісного і якісного підходів (радикальна, екзистенціалістська, прагматична та вузько емпірична).
58. Специфіка побудови стратифікаційних моделей на основі багатовимірного ієрархічного підходу.
59. Співставлення об'єктивних критеріїв стратифікації за суб'єктивними показниками.
60. Статусні профілі та соціальний портрет соціальних страт.

9. Методи навчання

- **лекції** (лектором викладається основний зміст програмного навчального матеріалу. Студент повинен конспектувати той матеріал, на якому головну увагу акцентує лектор);
- **практичні заняття** (реалізуються кількома навчальними завданнями: засвоєння теоретичного матеріалу лекційного курсу; практичні роботи; перевірка виконання самостійних завдань і, за наявністю вільного часу — індивідуальних завдань);
- **самостійна робота** (виконується студентами в час після прослуховування лекції, перед практичними заняттями чи модульним контролем — удома, у бібліотеках, комп'ютерних класах тощо; завдання для самостійної роботи подаються в робочій програмі та силабусі). Самостійна робота є основним способом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Методичне забезпечення самостійної роботи студентів: списки рекомендованих джерел і літератури, питання для самоконтролю, контрольних завдань, електронні версії лекцій тощо.
- **індивідуальна робота** (спрямована на поглиблення знань з курсу; перелік індивідуальних завдань, література до їх виконання та шкала оцінювання подаються у робочій програмі та силабусі).

Принципи оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях

- Якщо студенти максимально активно беруть участь у занятті (усна доповідь), то отримують «4» бали. Посередня активність оцінюватиметься (участь у груповому обговоренні, дискусіях) «3/2» балами, мінімальна (доповнення) – «1» балом.
- Позначення «0» виставляється за відмову від участі у запропонованих видах робіт, за невідповідність або через відсутність на занятті без поважної причини.
- Від студентів не вимагається 100% відвідування усіх занять. Зважаючи на індивідуальні особливості, а також на специфіку зовнішніх обставин (пов'язаних здебільшого з умовами війни), максимальні 30 балів можна набрати, взявши максимально активну участь у 10 заняттях.
- Передбачено 2 модульні контролю по 10 балів кожен.
- На завершення семестру всі бали, отримані на семінарських заняттях, будуть підсумовані; сума балів відповідатиме кількості балів за поточну роботу на заняттях та модульні контролю (максимум – 50 балів).

Результати навчання даної дисципліни деталізують такі **програмні результати навчання**:

Результати навчання	Методи навчання і викладання	Методи оцінювання досягнення результатів навчання
РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.	лекції-дискусії, інтерактивні семінарські заняття дискусійного або практично орієнтованого характеру; групова дискусія, групова робота, індивідуальна робота, індивідуальні творчі завдання, самостійна робота	усні виступи, відповіді, доповнення, групове обговорення, участь в дискусіях
РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.	індивідуальна робота, індивідуальні творчі завдання, консультування; пошукова робота, практичне заняття	виконання індивідуальних завдань самостійної роботи, аналіз та реферування першоджерел, модульний контроль
РН08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.	групова дискусія, групова робота, індивідуальна робота, індивідуальні творчі завдання, консультування; пошукова робота, опрацювання наукової літератури, першоджерел, практичне заняття, самостійна робота,	виконання індивідуальних завдань самостійної роботи

10. Методи контролю

Оцінювання студентів здійснюється на основі модульно-рейтингової системи за шкалою від 0 до 100 балів. Остаточна оцінка знань студентів з курсу визначається за сумою балів, отриманих студентами **за роботу в семестрі (100 балів)**.

До методів поточного контролю засвоєння знань студентами протягом семестру належать:

- письмова контрольна робота за матеріалами 1 і 2 змістових модулів (максимальна оцінка за контрольну роботу становить 20 балів);
- усна презентація та письмовий есей як різновид індивідуального науково-дослідного завдання на довільно обрану студентами тему (максимально 10 балів);
- участь у дискусіях (максимально 10 балів із врахуванням навчальної активності студентів на семінарських заняттях);
- обов'язкове письмове реферування додаткових матеріалів, літератури (вказано після кожної теми семінарського заняття) (10 балів максимум).

Сумарно всі види поточного контролю під час семестру дають максимально 50 балів.

№	Форма участі студента у навчальних заняттях	Максимальна кількість балів
1.	Усна презентація та письмові індивідуальні завдання (есе) за опрацьованими темами	10
2.	Обов'язкове письмове реферування додаткових матеріалів, літератури в межах самостійної роботи (вказано після кожної теми семінарського заняття; щонайменше реферування 2-х тем)	10
3.	Відповіді на семінарах, участь у дискусіях (поточний контроль)	10
4.	Модульні тестування (в Moodle)	2x10 балів =20 балів
Письмовий іспит		50 балів
ЗАГАЛОМ		100 балів

Форма підсумкового семестрового контролю: оформлення іспиту на підставі результатів виконання усіх видів запланованої роботи впродовж семестру та написання письмового іспиту. Загалом протягом семестру студент може набрати 50 балів та 50 балів за іспит.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання та самостійна робота															іспит	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	50	100
2	2	2	2	2	2	2	2	10	2	3	3	3	3	10		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	За національною шкалою	
			Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Іспит
90 – 100	A	Відмінно	Відмінно	
81-89	B	Дуже добре	Добре	
71-80	C	Добре		
61-70	D	Задовільно	Задовільно	
51-60	E	Достатньо		
21-50	FX		не зараховано з можливістю повторного складання	
0-20	F		не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

* кількість балів для оцінок «незадовільно» визначається Вченими радами факультетів або кафедрами, які забезпечують викладання відповідних дисциплін

12. Методичне забезпечення

Коваліско Н.В. Основи соціальної стратифікації: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] Львів: “Магнолія 2006”, 2007, 2009. 328 с.

Коваліско Н.В. Стратифікаційні порядки суспільства: концептуальні уявлення та досвід вивчення. Київ: Інститут соціології НАН України, 2008. 240 с.

Коваліско Н.В. Сучасне українське суспільство: стратифікаційний вимір великого міста / Н.В. Коваліско, Р.О. Савчинський. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 236 с.

Силабус і схема курсу

14. Рекомендована література

Базова

1. Коваліско Н.В. Основи соціальної стратифікації: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] Львів: “Магнолія 2006”, 2007, 2009. 328 с.

2. Коваліско Н.В. Стратифікаційні порядки суспільства: концептуальні уявлення та досвід вивчення. Київ: Інститут соціології НАН України, 2008. 240 с.

3. Коваліско Н.В. Сучасне українське суспільство: стратифікаційний вимір великого міста / Н.В. Коваліско, Р.О. Савчинський. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 236 с.

4. Головаха Є., Паніна Н. Українське суспільство 1992–2008 (соціологічний моніторинг). К., 2008. 85 с.

5. Динаміка сприйняття соціальної нерівності в Україні: за даними Міжнародної програми соціальних досліджень 2009 і 2019 років: колективна монографія. Київ : Інститут соціології НАН України; Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020. 262 с.

6. Катаєв С.Л. Сучасне українське суспільство: навч. посіб. К.: Центр навч. літератури, 2006. 200 с.

7. Коваліско Н.В. Макеєв С.О. Економіка і соціологія нерівності: емпіричний вимір глобальних тенденцій // Розрізнені соціологічні наближення: монографія. Київ: Інституту соціології НАН України, 2020. 332 с. С. 264-287

8. Коваліско Н.В. Макеєв С.О. Мінливі проєкції нерівності: глобальна, локальна, економічна, соціологічна // Динаміка сприйняття соціальної нерівності в Україні: за даними Міжнародної програми соціальних досліджень 2009 і 2019 років: колективна монографія. Київ : Інститут соціології НАН України; Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020. 262 с. С.27-82

9. Коваліско Н.В. Макеєв С.О. Соціологія соціальної структури покоління // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2021. № 2 С. 60-74

10. Коваліско Н.В., Макеєв С.О. Концепції поколінь у сучасній соціології // Сучасні соціальні трансформації: глобальний досвід та локальні специфікації: збірник тез XII Львівського соціологічного форуму присвяченого 30-літтю академічної соціології у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 2 квітня 2021 року (електронне видання). Львів, 2021. С. 183-189.

11. Макеєв С. Нерівність у соціологічній перспективі // Нові соціальні нерівності. – К. Ін-т соціології НАН України, 2006. С. 9–42.

12. Стан сингулярності: соціальні структури, ситуації, повсякденні практики / С. Макеєв, С. Оксамитна, А. Домаранська, О. Іванов, Т. Костюченко, Л. Малиш, Т. Марценюк, С. Стукало; за ред. С. Макеєва і С. Оксамитної. К. : НаУКМА, 2017. 180 с.

13. Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 343 с

14. Штомпка П. Соціологія. Аналіз сучасного суспільства. Львів: Колір ПРО, 2020. 800 с.

Допоміжна

1. Бевзенко Л. Стилі життя перехідного суспільства. К.: Ін-т соціології НАН України, 2008. 144 с.
2. Бродська С.С., Оксамитна С.М. Класова самоідентифікація населення України / С.С. Бродська, С.М. Оксамитна // Наукові записки. Соціологічні науки. 2001. Т. 19. С. 44–49.
3. Головаха Є.І. Трансформація пострадянських суспільств: тупикова консолідація та перспективні кризи // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: : зб. наук. праць /наук. ред. В.С. Бакіров, В.Л. Арбеніна та ін. Х.: Вид-во Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна, 2008. С. 157–161.
4. Горбачик А. Сприйняття економічних змін і стратегії виживання домогосподарств // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2001. № 4. С. 23–45.
5. Демків О. Соціальний капітал: теоретичні основи дослідження і операційні параметри // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2004. № 4. С. 99–111.
6. Злобіна О., Тихонович В. Суспільна криза і життєві стратегії особистості.К.: Стилос, 2001. 238 с.
7. Коваліско Н. Соціальна стратифікація: теоретичні та методичні засади дослідження на регіональному рівні // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2006. № 3. С. 137–152.
8. Кон М. Соціальна структура та особистість у процесі радикальних соціальних змін: аналіз України в період трансформацій /М. Кон, В. Хмелько, В. Паніотто // Соціальні структури і особистість. Дослідження М.Л. Кона і його співпрацівників. К.: Києво-Могилян. акад., 2007. 558 с.
9. Куценко О.Д. Діяльнісно-структурна парадигма становлення класів/О.Д. Куценко// Класове суспільство. Теорія та емпіричні реалі; за ред. С. Макеєва. К.: Ін-т соціології НАН України, 2003. – С. 42–81.
10. Лібанова, Е. М. (Ред.). Нерівність в Україні: масштаби та можливості впливу. Київ: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України. 2012
11. Макеєв С., Коваліско Н. Глобальний і локальний діалект нарративу про нерівність. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2017, 4, 22– 36.
12. Макеєв С. Ми у нерівності та нерівність в нас. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2020, 1, 182–190.
13. Оксамитна С. Динаміка соціальної структури та соціальної мобільності: 1993–2003 / С. Оксамитна // Українське суспільство – 2003 (соціологічний моніторинг); за ред. В.М. Ворони, М.О. Шульги. К.: Ін-т соціології НАН України, 2003. С. 303–313.
14. Оксамитна С., Патракова А. Ієрархія престижності професій та занять // Українське суспільство 1992-2007. Динаміка соціальних змін; за ред. В.М. Ворони, М.О. Шульги. К.: Ін-т соціології НАН України, 2007. С. 170–179.
15. Оксамитна С. Нерівність в освіті: Україна у європейському контексті // Українське суспільство у європейському просторі; за ред. Є. Головахи, С. Макеєва. К.: Ін-т соціології НАН України, 2007. С. 156–173.
16. Оксамитна С. Соціальна стратифікація, мобільність і соціальна ексклюзія в країні найвищого доходу на душу населення // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2004. № 3. С. 211–213.

Інформаційні ресурси

1. Social Stratification URL: <http://www.spc.uchicago.edu/ssr1/PRELIMS/strat.html>
2. Social Stratification URL: <http://hss.fullerton.edu/sociology/orleans/436.htm>
3. Social Stratification URL: http://www.sdsmt.edu/online-courses/is/soc100/Soc_Strat.htm
4. Social Inequality and Classes URL: <http://www.pscw.uva.nl/sociosite/TOPICS/Inequality.html>
5. Robert E. Wood - Theories of Class and Stratification URL: <http://socserv2.mcmaster.ca/soc/courses/soc2r3/soc2r3.htm>
6. Cuneo, Carl. Theories of Inequality - <http://socserv2.mcmaster.ca/soc/inequality/conmap1.htm>
7. Erik Olin Wright. Social Stratification URL: <http://www.ssc.wisc.edu/~wright/>.